

02.11.2015

POL-2014-14928

Valtiovarainministeriö

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 21.10.2015; VM033:00/2014

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

1 Lausuntopyyntö

Esityksen tarkoituksena on tehdä Euroopan unionin niin sanotun arvopaperikeskusasetuksen voimaantulosta johtuvat välttämättömät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Asetus tuli voimaan 17.9.2014.

Lausunnossa on pyydetty keskittymään seuraaviin ehdotuksiin:

- osakeomistusten yleisöjulkisuuden turvaamisesta ja
- viranomaisten tiedonsaannin turvaamisesta, kun tiedot arvopaperien omistajista ovat ulkomaisessa arvopaperikeskuksessa tai ulkomaisessa säilyttäjäpankissa.

Lisäksi lausunnossa on pyydetty viranomaisia arvioimaan hallintarekisteröintikieltoa koskevaa nykytilaa pääomien vapaan liikkuvuuden näkökulmasta.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto

Rikostorjunnan kannalta ehdotettuja muutoksia ei voida pitää perusteltuina.

Tällä hetkellä suomalaiset sijoittajat voivat säilyttää suomalaisen liikkeenlaskijan laskemia osakkeita ainoastaan suoraan omissa nimissään arvopaperikeskuksen järjestelmässä olevilla arvo-osuustileillä, joka mahdollistaa keskitetyn ja lähes reaaliaikaisen osakasluettelon.

Muutokset vaikuttaisivat viranomaisten tiedonsaantiin arvopaperikaupoista ja arvopaperien omistajista. Muutosten seurauksena tiedot voisivat hajaantua keskitetystä kansallisesta järjestelmästä mahdollisesti useaan EU-alueen arvopaperikeskuksen järjestelmään ja sijoituspalveluyritysten hallintarekistereihin.

Luonnoksen mukaan arvopaperin liikkeeseen laskijalla olisi vapaasti oikeus valita käyttämänsä arvopaperikeskus EU-alueella hyväksytyistä arvopaperikeskuksista. Suomalaiset osakkeet voitaisiin siten liittää myös ulkomaiseen arvo-osuusjärjestelmään. Lisäksi arvopapereita voitaisiin siirtää arvopaperikeskusten välisten linkkien avulla arvopaperikeskuksesta toiseen.

Sijoittajille olisi tarjottava sekä yhteisasiakaseroteltua säilytystiliä että yksilöllisesti asiakaseroteltua säilytystiliä. Siirtymäajan jälkeen suomalaisten osakeomistukset suomalaisen yhtiön Suomessa liikkeeseen lasketuissa osakkeissa saataisiin vapaasti hallintarekisteröidä.

Suomessa sijaitsevien arvopaperikeskusten ja sijoituspalveluyritysten kautta osakeomistusten julkisuus säilyisi nykyisellä tasolla, jos osakkeiden omistajatiedot siirtyisivät ehdotetulla tavalla Patentti- ja rekisterihallituksen järjestelmään, josta ne olisivat saatavilla. Sijoittaja voisi kuitenkin käyttää ulkomaista välittäjää, markkinapaikkaa, arvopaperien toteutusta ja selvitystä sekä säilytystä, jolloin ainoa liittymäpinta Suomeen on arvopaperin suomalainen liikkeeseenlaskija. Suomalaisten osakeomistukset olisivat ulkomaisen säilyttäjän hallintarekisteröidyllä tilillä, josta reaaliaikaisen tiedon saanti olisi käytännössä mahdotonta. Säilyttäjä voisi edelleen antaa arvopaperit säilytettäväksi niin sanotulle alisäilyttäjälle, jolloin ketjussa olisi useita säilyttäjiä.

Viranomaistiedustelut pitäisi tehdä kansainvälisiin tietojenvaihtovaihtosopimuksiin perustuvien oikeusapupyynnöiden avulla, joka on hidasta ja jonka kautta saadut tiedot voivat olla "vanhentuneita". Tällaisen kehityksen seurauksena olisi mahdollista, että viranomaistiedustelut vähenisivät merkittävästi, joka osaltaan helpottaisi rikoksella hankitun omaisuuden piilottamista.

Tiedonsaantiongelmien liittyisivät myös niihin tilanteisiin, joissa suomalainen yhtiö valitsee EU-alueella olevan arvopaperikeskuksen, jolloin arvopaperit liitetään ulkomaiseen arvo-osuusjärjestelmään. Luonnoksen mukaan osakeyhtiön olisi tehtävä ulkomaisen arvopaperikeskuksen kanssa sopimus, johon perustuen arvopaperikeskuksen tai arvopaperikeskuksen osapuoli toimittaisi viipymättä yhtiölle osakkeen omistajista osakeyhtiölain 3 luvun 15 §:n 2 momentissa tarkoitetut tiedot. Tällöin viranomaistiedustelut pitäisi kohdentaa niihin julkisen kaupankäynnin kohteena oleviin yhtiöihin, jotka on rekisteröity Suomessa, mutta joiden arvopaperit on liitetty ulkomaiseen arvo-osuusjärjestelmään. Tiedustelut lisäisivät viranomaisten ja yritysten kustannuksia.

3 Lopuksi

Rikoshyödyn takaisinsaantiin liittyvät tiedustelut ovat hyvin yleisiä. Tiedonsaanti on nopeaa ja reaaliaikaista. Ehdotetun mallin mukaan viranomaisten tiedonsaanti säilyisi nykyisellä tasolla ainoastaan silloin, kun säilytykset tai sijoituspalvelut ovat Suomessa. On kuitenkin mahdollista ja jopa todennäköistä, että arvopaperien omistajatiedot siirtyvät kokonaan ulkomaille, jolloin viranomaisten tiedonsaanti olisi erittäin hankalaa.

Helsingin poliisilaitos suhtautuu sinänsä myönteisesti sijoitusvarallisuuden vapaaseen liikkumiseen valtion rajojen yli säilyttäjien avulla. Arvopaperikaupan tulee kuitenkin olla läpinäkyvää ja avointa veronkierron, sisäpiirikauppojen ja rahanpesun ehkäisemiseksi sekä rikoshyödyn jäljittämiseksi.

Euroopan unionin niin sanotun arvopaperikeskusasetuksen tulkinnasta ja kansallisen lainsäädännön muutostarpeista on ristiriitaista tietoa. Mikäli muutokset toteutetaan ehdotetulla tavalla, tietojen vaihtoon pitäisi luoda

kansainvälinen, nopea, reaaliaikainen ja luotettava tiedonvaihtokanava, jolla varmistetaan viranomaisten tiedonsaantioikeus kaikissa tapauksissa.

Tämäntyyppinen tiedonvaihtokanavakaan ei poista sitä tosiasiaa, että rikostorjunnan ja tutkinnan kannalta ehdotettu Valtiovarainministeriön esitys olisi selvä heikennys. Muutoksella saattaisi olla muutenkin moraalialue heikentävä vaikutus ja se olisi huono viesti lainsäätäjältä, kun samaan aikaan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta pyritään kaikin tavoin torjumaan. Näin ollen on tärkeää, että lainsäätäjät pyrkii torjumaan kaikkein vahingollisinta ja suunnitelmallisinta rikollisuutta.

Poliisipäällikön sijainen
Apulaispoliisipäällikkö

Ilkka Koskimäki

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Aspo-asianhallintajärjestelmässä. Helsingin poliisilaitos 02.11.2015 klo 15.26. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi

Poliisikomentaja Lasse Aapio
Rikostarkastaja Ismo Siltamäki